

Scientific communication
UDC 92/61/93

Edvard GLASER

*Naučno društvo za istoriju zdravstvene kulture Slovenije, Ljubljana
Podružnica u Mariboru*

MEDIKOHISTORIČAR PRIMARIJUS DR MED. EMANUEL PERTL

Eman Pertl je rođen 6. I 1907. god. kod Kapele u blizini Gornje Radgone u učiteljskoj porodici.

Gimnaziju sa maturom je završio 1927. god. u Mariboru.

Studirao je medicinu na Medicinskom fakultetu Univerziteta u Pragu od 1927. do 1930. god., pa zatim na Medicinskom fakultetu Univerziteta u Beogradu, gde je 1933. god. promoviran za doktora medicine.

Sve do 1937. god. Pertl je radio kao stažist i volonter uglavnom besplatno. Privremeno je bio uposlen i u Državnoj bolnici u Ljubljani na II kirurškom odjeljenju kod prof. dr B. Lavriča, zatim u sadašnjoj Ženskoj bolnici u Ljubljani kod prof. dr Zalokara, na Očnom odjeljenju kod prof. dr Ješea. Kao lječnik radio je i u Kamniku, na Ponikvah na Dolenjskom, kao sekundarij u Bolnici u Murskoj Soboti. 1937. god. je došao kao lječnik pripremnik i kasnije kao sekundarij u Splošnu bolnišnicu u Mariboru, gdje je radio na raznim odjeljenjima, dok nije 1938. god. dobio specijalizaciju iz dermatovenerologije, koju je 1941. god. i završio.

Za vreme II svjetskog rata kao prognanik iz Slovenije došao je s drugim Slovencima u Srbiji gde je bio bratski primljen i dobio službu te radio u Gornjoj Dobrinji, u Užičkoj Požegi i u Kosjeriću. God. 1944. stupio je u NOVJ kao liječnik Komande grada u Užičkoj Požegi i Kosjeriću. Po završetku II svjetskog rata vratio se u Sloveniju i nakon povratka u Maribor bio pretstojnik Dermatovenerološkog odjeljenja u Splošnoj bolnišnici u Mariboru (SBM), sve do 1974., kada je umirovljen. Od 1951—1953. god. bio je direktor ove bolnice.

Iz ovog doba sjećamo ga se kao vrlo marljivog i radnog čovjeka, napose kao direktora, koji je u bolnici vodio brojne radne akcije za njezino podizanje iz ruševina rata. Bio je i prvi predsjednik Sindikalne podružnice SBM, član Saveza boraca i SZDLJ. Od 1945—1946. god. bio je predsjednik Podružnice u Mariboru Slovenskog zdravniškog društva, od 1954—1957. predsjednik Dermatovenerološke sekcije, od god. 1969. predsjednik Medikohistorične sekcije Slovenskog zdravniškog društva. Od osnivanja 1980. god. bio je potpredsjednik Podružnice u Mariboru Naučnog društva za istoriju zdravstvene kulture Slovenije.

Bio je predavač na Visokoj stomatološkoj školi i punih 31 godina na Srednjoj medicinskoj školi u Mariboru, te čitavo vrijeme i na Delavskoj univerzi, te kod Crvenog križa pa i drugdje.

Velika čovječja vrlina mu je bila iznimna pristupačnost i otvorenost čovjeku, kao čovjek koji čovjeka poznaje i koji je sâm vanredan čovjek. Tako nije ni čudo da je bio veliki u svom stručnom radu kao dermatolog, venerolog, kao zdravstveni radnik u zdravstvenom i spolnom odgoju pa i po svojim ljubiteljskim aktivnostima.

Svoju zdravstvenu publicistiku prim. dr Pertl započeo je već prije rata u god. 1939—1940. Pisao je znanstvene, stručne i popularne članke u „Medicinskom glasniku“ u Beogradu, „Zdravstvenom vestniku“, te „Zdravstvenom obzorniku“ u Ljubljani, i u mjesečniku „Priroda, človek in zdravje“ u Ljubljani, bio je i stalan dopisnik prije svega medikohistoričnih članaka u „Našoj bolnišnici“ i raznim zbornicima, revijama, kalendarima, dnevnim novinama i drugim publikacijama.

Napisao je 7 knjiga, 10 brošura, objavio jedan prevod, napisao više od 100 stručnih članaka i rasprava s područja dermatologije, zdravstvenog uzgoja, napose spolne pouke i spolnog uzgoja te istorije zdravstva u Sloveniji. U poslednjim godinama se je izričito bavio medicinskom terminologijom, napose dermatovenerološkom, pa je tako bio glavni inicijator za upravo izišli „Černičev zdravstveni besednjak“, u kojem je surađivao s prim. dr Jankom Držečnikom i prim. dr Franjom Smerduom.

Učestvovao je i na brojnim kongresima u nas i u inostranstvu, u Ljubljani, Zagrebu, Beogradu, Sarajevu, Skoplju, Opatiji, Neapolju, Stokholmu, Pragu, Brnu, Bratislavi, Gracu, Gradu i dr. u tršćanskoj i goričkoj regiji, te u Slovenskoj Koruškoj u Austriji.

Kao zaslužan čovek primio je brojna priznanja, tako 1951. god. Orden rada II stepena, 1966. i 1971. diplomu i priznanje Saveza lekarskih društava SFRJ, 1972. Gerbecovo priznanje Slovenskog lekarskog društva, 1975. priznanje Naučnog društva za istoriju zdravstvene kulture Jugoslavije, 1978. priznanje OOUR za čuvanje žena i djece SBM, 1979. priznanje Slovenskog lekarskog društva i Uredničkog savjeta Zdravstvenog vestnika, te Orden za zasluge za narod sa srebrnim zrakama, 1980. priznanje lekarskog društva u Mariboru i priznanje OF SZDL, 1981. priznanje Crvenog križa, te počasno članstvo Saveza lekarskih društava, 1985. Potrčevu nagradu i priznanje.

Među životne radove ubrajamo reorganizaciju Dermatovenerološkog odjeljenja SBM, te stalno upozoravanje na problematiku pozivnih kožnih bolesti. Ovome su slijedila izdanja posebne brošure za radnike u tvornicama, čime je pored svojih brojnih referata pridoneo popravljanju zdravstvenog stanja radnika; posebno se starao za prevenciju kožnih bolesti i uveo dispanzerski način rada. Veliku zaslugu ima za otkrivanje, lječenje i epidemiologiju urođenog te stečenog sifilisa, čime se broj oboljelih od ove bolesti u poslednjih godina smanjio. Prvi u Sloveniji proučava porfirinopatije i uvodi dispanzersko lječenje psoriasis vulgaris.

Među poznatije radove prim. dr Emanuela Pertla ubrajamo značajne stranice u knjigama i referatima: „Zdrava in bolna koža“ (1950), „Nepotrebno zlo“ (1951), „Medicinska kozmetika“ (1953), „Kožne in spolne bolezni“ (1960). Napisao je i knjigu o varikoznom kompleksu te kao

glavni urednik izdao god. 1959 za 100-godišnjicu „Zbornik Splošne bolnišnice Maribor.“ Referirao i štampao je: „O poklicnih kožnih boleznih“ (Budva, 1964) i boršuru o njima (1965), „Razširjene žile nam grenijo življenje“ (1967), „Naše življenje“ (1967), „Razvoj zdravstva v severovzhodni Sloveniji“ (1968, s produženjima), „Spolna poučitev in spolna vzgoja“ (1971), knjiga „Kožne in spolne bolezni“ (1962 i 1972), „Dispanzerski način dela v antiveneričnih ambulantah“ (1980) i dr.

U „Zdravstvenom vestniku“ je saopštio „Življenje in delo dr Mirka Černiča“, „Pomembna stoletnica Mariborske splošne bolnišnice“, „O nameravani habilitaciji dr Hugona Robiča“, „40 let mariborskega Oddelka za kožne in spolne bolezni“, „Oris razvoja strokovno društvenega udejstvovanja zdravnikov severovzhodne Slovenije od leta 1953—1963“ (u Slovenskoj Matici — SM), „Dr Matija Prelog in njegov prevod Hufellandove makrobiotike“, „Poslanstvo slovenskega zdravnika“, i dr.

Napisao je i: „Nastanak i razvitak venerološke preventive u Sloveniji“ (Zbornik radova, XV naučni sastanak, 26.—28. V 1966 u Beogradu) i „Prvih 50 let zdravilišča Slatina Radenci“ (Zbornik referata, XVII sastanak Naučnog društva za istoriju zdravstvene kulture Jugoslavije od 15.—17. IX 1966. u Rogaškoj Slatini). U novinama za istoriju i naro-

Prim. dr Emanuel Pertl

dopisje je 1965. god. pretstavio „Kirurg (ranocelnik) Andrej Krajnc (1811—1893).

„U „Zdravstvenom vestniku“ objavio je sa sar. „Zgodovinski oris zdravstva na Slovenskem“, u Zborniku za istoriju, narodoslovje i tehniku „Franc Minařnik (biografski i bibliografski profil)“ i „Narodno zdravilišće Bistrica pri Limbušu“, u zborniku Svet med Muro in Dravo „Zdravstvo med Muro in Dravo s posebnim ozirom na razdobje 1850—1941“, u „Zdravstvenom vestniku“ „Delež zdravnika v splošni praksi pri preučevanju zgodovine zdravstva na Slovenskem“, u „Farmaceutskom vestniku“ „Zdravstvena zadruka Ponikve-Dobre polje“. U zadnjoj dobi je stalni dopisnik medikohistoričnih članaka u „Našoj bolnišnici“: „Razvoj zdravstva v Mariboru“, „Profili o obnovi in reorganizaciji Splošne bolnišnice Maribor v letih 1945—1955“, „Dermatovenerologija v Mariboru“, „Ipravci kot zdravniki“, „Slovenski zdravniki mornarji v obdobju 1939—1941“, „Špitali v severovzhodni Sloveniji“, a sada već nekoliko mjeseci izlazi „Žitje in bitje partizanskih zdravnikov (-ic) za NOV (1941—1945) zunaj Slovenije“, što potvrđuje veliku marljivost i aktivnost prim.dr Eman Pertla, koji je pripremio toliko materijala, da se može objavljivati i sada, toliko vremena nakon njegove smrti.

Pisao je i u kalendaru Mohorjeve družbe „Prispevek Mohorjeve družbe k slovenski zdravstveni publicistiki“ (1973), „Razmišljanje o običajnim motnjah v spodnjih udih“ (1973), „Nesreča v mlinu“ (1974), „Milinka“ (1975), „Pota do zadovoljnih medsebojnih in medspolnih odnosov“ (1976), „Kako zdravo živeti v današnji civilizacijski dobi“ (1977), „Ivan Grančnik — učenec Kneippa“ (1978), „Kaj so spolne bolezni“ (1979), „Pereča zdravstvena vprašanja“ (1980), „Korist in škoda sončenja“ (1981), „Bolna hrbtenica“ (1982), „Delo in koža“ (1983), „Ne kože zanemarjati“ (1984), „Povest o Slovenski ulici v Mariboru“ (1985), „Kužni priprošnjiki na Slovenskem“ (1986), „Nova bolezen AIDS ali kuga osemdesetih“ (1987).

Suradivao je u zborniku Prešernove družbe, u Izvješća dermatološke klinike u Zagrebu 1952. i 1961, u Zborniku IV kongresa Udruženja dermatovenerologa Jugoslavije u Sarajevu, u zborniku Simpozija profesionalnih dermatologa u Budvi, u Baševom zborniku, u zborniku za 100-godišnjicu Prvog slovenskog tabora, Svet med Muro in Dravo, u kongresnim zbornicima u Ohridu, Zagrebu, Sarajevu, Ljubljani, Opatiji, Rijeci, Beogradu itd., u zborniku prognanika „Odprta srca“ (1974), u Laškom zborniku, zborniku simpozija o flebologiji, za 50 godišnjicu Porodiljsko-ginekološkog odjelenja SBM, u zborniku Slovenske Bistrice, med Hočami in Pohorjem, Slovenska medicinska beseda, u Ruškoj kronici, zborniku o partizanskoj saniteti na području Maribora (1986) i td.

Punih 25 godina rukovodio je Sindikalnim orkestrom Lekarskog društva podružnice u Mariboru, te u nastavku Orkestrom sekcije KUD Jože Hermanko u Mariboru. Otuda je i nosilac zlatne Gallusove značke.

Za 40-godišnjicu Dermatovenerološkog odjelenja SBM 1960. god. nestor jugoslovenskih dermatovenerologa i poznati stručnjak, akademik prof. dr Franjo Kogoj, zapisao je: „Ko poznaje rad Dermatovenerološkog odjelenja Mariborske bolnice i duha koji prožima njegovo djelovanje, taj zna da su pretstojnik prim. dr Eman Pertl i njegovi suradnici

u punoj mjeri ne samo bili ravni svojim zadaćama, nego da svoje zadatke obavljaju uspešno i uzorno.”

Svim ovim nabrojanjima nismo ni dovoljno obuhvatili sve ono, što je prim. dr Eman Pertl uradio za zdravstvo, preventivu i medikohistoriju.^{1,2,3}

Često puta smo se susretali, a mogao sam boraviti kod njega i nakon njegove iznenadne bolesti, od koje se je toliko oporavio, da se vratio kući svojoj dragoj supruzi, koja mu je bila gotovo čitav život od velike pomoći ne samo kao domaćica nego i kao profesorica s kojom je suradivao u svojim radovima. Njegovo stanje se bilo toliko popravilo, da je uz pomoć svojih domaćih izišao dva-tri puta iz stana i pohađao okolinu svoje kuće u kojoj je živio. Njegov prvobitni optimizam oko bolesti skoro je prešao u pesimizam, kada je počeo brzo gubiti vid, što mu je i te kako smetalo u njegovom svakdanjem radu — čitanja i pisanja. Često je bio psihički slomljen i nestajala mu je nada da će ikad završiti brojne radove, lektoriranje članaka i dr., napose kada su se teškoće pogoršavale, posebice oko održavanja ravnoteže, povremenim poteškoćama pamćenja i to sve još ispred tolikih svojih velikih planova.

Prim. dr Eman Pertl je zbog recidiva bolesnog stanja uskoro izgubio sav kontakt sa svetom i 7. IX 1987. god. nas je zauvijek napustio.

Bio je kremiran i sahranjen po svojoj želji u najužem porodičnom krugu na groblju u Mariboru.

Tako smo izgubili dragog, poštenog, kreativnog, učenog te marljivog kolegu i prijatelja.

LITERATURA

¹ Glaser E.: Ob 80-letnici prim. dr Eman Pertla. Svečana akademija, Viteška dvorana Dvorca u Mariboru, 9. I 1987. — ² Glaser E.: Se na mnoga leta. Za Večer, januar, 1987. — ³ Glaser E.: Prim. dr Eman Pertl. Komemoracija Znanstvenoga društva za zgodovino zdravstvene kulture in Podružnice u Mariboru in Medikohistorične sekcije SZD, Maribor, 8. IX 1987.

Edvard GLASER

Wissenschaftliche Gesellschaft für die Geschichte der Gesundheitskultur Sloveniens
Ljubljana
Sektion Maribor

MEDIKOHYSTORIKER PRIMARIUS DR. MED. EMANUEL PERTL

Am 9. I 1987 wurde im Rittersaal der Burg in Maribor eine festliche Akademie unter der Leitung von Prof. Dr. E. Glaser mit vielen Festrednern und mit ausgewählter Kammermusik, das achtzigste Lebensjahr des Prim. Dr. Eman Pertl gefeiert.

Prim. Dr. Eman Pertl wurde am 6. I. 1907 bei Kapela in der Nähe von Gornja Radgona geboren. Das Gymnasium absolvierte er in Maribor, das Medizinstudium in Prag und Beograd. Von 1939—1951 spezialisierte er Dermatovenerologie. Von 1941—1945 lebten er in Serbien, danach 1945 übernahm er die Leitung der Abteilung für Dermatologie und Venerologie im Allgemeinen Krankenhaus in Maribor, wo er auch Direktor von 1951—1953 war.

Er began schon früh, nebst seiner Facharbeit, auch mit der Aufklärung und Erziehung aus Bereichen der Medizin, Dermatovenerologie, Geschlechtsverhaltens

usw. Er schrieb 7 Bücher, 10 Broschüren, eine Übersetzung und mehr als 100 Fach- und Erziehungsbeiträge.

Einen besonderen Stellenwert hat das wieder aufgegriffene erweiterte und korrigierte medizinische Wörterbuch nach Černič.

Pertl beteiligte sich meist aktiv auf unzähligen heimischen und ausländischen Kongressen und Fachbegegnungen. Er ist Inhaber mehrerer Orden und Anerkennungsdiplomen aber auch jener von Gerbec und Poirč.

Pertl reorganisierte seine Abteilung und trug bei zur Aufdeckung, Epidemiologie und Heilung von Syphilis, beschrieb als erster in Slowenien die Porfirinopathie und führte für die Psoriasis vulgaris die Dispanzersbehandlung ein.

Seine Arbeiten erschienen in vielen Publikationen, Fachschriften, Sammelbänden, Monatszeitschriften, Jahreskalendern usw. Eine grosse Arbeit leistete er auch als Hauptredakteur des Sammelbandes des Allgemeinen Krankenhauses in Maribor 1959 zur 100 Jahrfeier.

Er war eine nie versickende Quelle der medizinischen Geschichtsschreibung, des historischen Wissens der Ereignisse in Maribor und Slowenien.

Volle 23 Jahre leitete Pertl das ärzte Orchester in Maribor. Er war auch jener, der sich vieler freudiger, aber auch trauriger Jubilare erinnerte und aufzeichnete.

Er war ein grosser Humanist mit exzellenten Kenntnissen einiger, auch klassischer Sprachen.

Als Prim. Dr. Eman Pertl uns am 7. IX. 1987 für immer verliess, verloren wir nicht nur den Präsidenten der Medikohistorischen Sektion des Slowenischen Ärztevereines und den Vizepräsidenten der Wissenschaftlichen Gesellschaft für die Geschichte der Gesundheitskulture Sloveniens — Sektion Maribor, sondern auch einen lieben, aufrichtigen, geschätzten und ehrenwerten Kollegen.

(Rad je primljen u Uredništvu 31. XII 1988. god.)

In memory
UDC 92/34/93

U SPOMEN

PROF. DR PRAVA BRANISLAV-BRANA NEDELJKOVIĆ

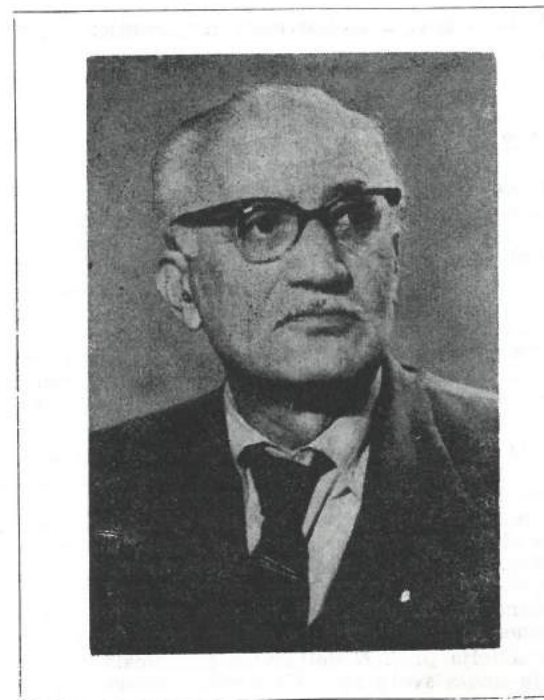
(31. X 1907 — 15. V 1989)

BIOGRAFIJA

Branislav Nedeljković se rodio 31. X 1907. god. u Zaječaru.

Otac Milan je bio profesor gimnazije i predavao matematiku, a majka Vida je bila domaćica, kao mnoge naše majke.

Osnovnu školu je završio u Zaječaru.

Prof. dr prava Branislav Nedeljković

Učenje gimnazije je započeo u Zaječaru, mestu gde se rodio i gde mu je otac bio nastavnik, nastavio u Vranju, pa u Beogradu, gde je i maturirao 1925. god.

Upisao se zatim na Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, na kome je diplomirao juna 1929. god.